

Jan Kozaczek

PRAWO OCHRONY KONKURENCJI W POLSCE ORAZ W ROSJI

Z uwagi na relacje handlowe pomiędzy Polską a Federacją Rosyjską, które nasilone były szczególnie w przeszłości¹, za trafne należy przyjąć rozważania nad problematyką ochrony konkurencji w tych państwach. Także argumentem przemawiającym za podjęciem tematu artykułu stanowi fakt, iż stosunki gospodarcze pomiędzy nieistniejącymi już Związkiem Radzieckim a krajami Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej stanowiły od dawna obszar analiz oraz badań [Iskra 2004, 17-25]. Poprzez czynniki strategiczne oraz polityczne obecna wymiana gospodarcza między Polską a Rosją uległa zmniejszeniu², niemniej zagadnienie polsko-rosyjskich stosunków handlo-

Mgr JAN KOZACZEK, Instytut Nauk Prawnych, Kolegium Nauk Społecznych, Uniwersytet Rzeszowski; ul. Cicha 2, 35-326 Rzeszów, Polska; e-mail: jankrzysztofkozaczek@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0003-3207-1447>

¹ Jak zwraca uwagę A. Buszko za osnowę dla rozwoju obopólnych stosunków gospodarczych w powyższych państwach można przyjąć Umowę między Rządem Rzeczypospolitej a Rządem Federacji Rosyjskiej o współpracy gospodarczej z 2 listopada 2004 r. Na jej podstawie została powołana Polsko-Rosyjska Międzyrządowa Komisja ds. Współpracy Gospodarczej. Wśród dokumentów łączących stosunki gospodarcze wymienić można Układ o partnerstwie i współpracy z 1994 r., porozumienie o współpracy północno-wschodnich województw Polski z Obwodem Kaliningradzkim z 1992 r., porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej a Rządem Federacji Rosyjskiej o współpracy polskich województw z regionem Sankt Petersburga. A. Buszko przypomina także o umowie pomiędzy Polską a Rosją o współpracy transgranicznej, a także zawartym w 1992 r. Traktacie o przyjaznej i dobrosąsiedzkiej współpracy [Buszko 2010, 14].

² Aktualna wymiana handlowa między Polską i Federacją Rosyjską została zdecydowanie ograniczona. Wśród zdarzeń mających na to wpływ można wymienić budowę Gazociągu Północnego Nord Stream (czynnik strategiczny), czy choćby dokonaną aneksję Krymu przez Rosję (czynnik polityczny). Jak można odczytać ze źródeł rządowych (na portalu polskiego rządu gov.pl) „Większość formatów polsko-rosyjskiej współpracy gospodarczej zostało przez stronę rosyjską zamrożone”. Zob. *Polska w Rosji*, <https://www.gov.pl/web/rosja/relacje-dwustronne> [dostęp: 19.04.2020]. Według wskazanych informacji przez Polską Agencję Inwestycji i Handlu, powołującej się na dane z GUS w 2017 r. – Rosja była 7 partnerem gospodarczym Polski. „Wzajemne relacje handlowe między Federacją Rosyjską i Polską pomimo wzajemnych barier taryfowych i pozataryfowych trwają i posiadają perspektywy rozwoju” [Polska Agencja Inwestycji i Han-

wych jest często poruszane i budzi zainteresowanie przede wszystkim w sferze służb specjalnych³. Brak obszernej literatury (w piśmiennictwie prawniczym) w tym obszarze można uznać jako słuszny kierunek do dyskusji. Aby odnieść się do ochrony konkurencji w Rosji należało zważyć na jej genezę historyczno-prawną. Wspominając o Związku Radzieckim należy zasygnalizować, że ocena tego dawnego, już nieistniejącego tworu, jak i obecnej pozostałości postkomunistycznej gospodarki Federacji Rosyjskiej zostały przedstawione krytycznie⁴.

Istotnym asumptem do wzmianki o ochronie konkurencji w Polsce i Rosji wydają się odmienne regulacje prawne tych państw. Federacja Rosyjska przede wszystkim przez terytorium większe od Europy, posiada odmienny mechanizm ochrony konkurencji niż w Polsce, wyrażający się w skoncentrowaniu wszelkich kompetencji w jednym organie antymonopolowym, który posiada jednostki pomocnicze (organy) na całym obszarze federacji.

Konkurencja jest zjawiskiem z natury związanym z gospodarką i sprowadza się do rywalizacji pomiędzy określonymi podmiotami działalności gos-

dlu S.A. 2018, 60-63]. Można przyjąć, iż trudno jest nawet założyć poprawę obopólnych relacji gospodarczych. Pomimo iż wskazuje się w literaturze rosyjskiej na skierowanie polityki konkurencji w stronę kapitalizmu, Federacja Rosyjska nadal przejawia mechanizmy „socjalistyczne”. „Formy konkurencji zmieniają się wraz z przemianą społeczeństwa, od jednej formy organizacji życia społecznego do innej. W warunkach socjalistycznych stosunków społecznych konkurencja przybrała formę socjalistyczną. We współczesnych warunkach Rosja odchodzi od systemu socjalistycznych stosunków społecznych na kapitalistyczny” [Yemel’yanova 2018, 241].

³ Polsko-rosyjskie relacje gospodarcze od momentu upadku ZSRR stały się niekorzystne dla Polski. Autor zwraca uwagę na silne uzależnienie Polski na rynku paliwowo-energetycznym oraz na wywieranie wpływu Rosji na polski przemysł strategiczny [Weremiuk 2015, 116-22]. „Państwowotwórcza rola sektora naftowego i gazowego w Rosji doprowadziła do jego traktowania na zasadach odbiegających od zasad rynkowych [...]. Władze rosyjskie kładą większy nacisk na realizację działań mających na celu uzależnienie energetyczne Europy od dostaw ich surowców oraz wyeliminowanie ogniów mogących ten proces zakłócić” [Grabowska 2009, 87-88].

⁴ Skrajną krytykę systemu komunistycznej gospodarki można zauważyć już w 1922 r.: „Smutny eksperyment Rosji Sowieckiej stanowi i stanowić będzie niewątpliwie w historii ludzkości jeszcze jeden dowód, iż próby stworzenia ustroju społeczno-ekonomicznego (komunistycznego) opierającego się na zaburzeniu własności prywatnej i zastąpieniu pracy i zysku dla siebie na pracę i zysk dla komuny nie tylko nie dają poprawy dobrobytu, ale prowadzą do zupełnego zaniku wytwórczej organizacji i ruiny społeczeństwa” [Borowski 1922, 48].

podarczej. Z uwagi na to, że rywalizacja ta jest lukratywna zarówno przez pryzmat interesów przedsiębiorców, jak i konsumentów, ale jednocześnie może być ona także ograniczana oraz eliminowana, wydaje się niezbędnym stworzenie narzędzi chroniących konkurencję [Powałowski 2015, 11]. Podkreślić należy, że zjawisko konkurencji nie doczekało się do chwili obecnej jakiegokolwiek ustawowej definicji w systemie prawa polskiego oraz WE [Olszewski 2004, 35; Majewska-Jurczyk 1998, 100]. Jednakże pomimo braku legalnej definicji konkurencji należy zwrócić uwagę, że w art. 4, pkt 11 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów⁵ jest uregulowane pojęcie „konkurentów”. Zatem aby można mówić o powyższym zjawisku prawnym – konkurencji, warunkiem *sine qua non* jest istnienie przedsiębiorców (konkurentów), którzy wprowadzają lub mogą wprowadzać albo nabywają lub mogą nabywać w tym samym czasie towary na rynku właściwym. Szukając jednak pozaustawowego znaczenia tego słowa niezbędne jest odniesienie się do słownikowej definicji. „Konkurencja to rywalizacja lub współzawodnictwo między jakimiś osobami, grupami osób lub przedsiębiorstwami dążącymi do osiągnięcia tego samego celu, zwłaszcza w dziedzinie gospodarczej [...] Konkurencja jakiejś osoby lub firmy to inna osoba lub firma rywalizująca o klientów” [Bańko 2000, 666]. Zauważyć można na podstawie powyższego, iż koniecznym elementem konkurencji jest bowiem rywalizacja, która jako taka jest wypracowanym mechanizmem dążenia do korzyści przez uczestników określonego rynku. Poprzez nieuniknioną rywalizację, która jest obecna na rynku, osoby prowadzące działalność gospodarczą zmniejszają koszty, „zwiększają wydajność i rozwijają nowe produkty”, co daje pozytywne rezultaty. Poprzez taki stan rzeczy konsumenci mają dostęp do „szerszej gamy lepszych jakościowo, tańszych towarów oraz usług”. W związku z tym taka (efektywna) konkurencja wpływa na „wzrost konkurencyjności całej gospodarki”. To z kolei ma ogromną wagę dla m.in. „dynamiki wzrostu gospodarczego”⁶.

Ważnym pojęciem stanowiącym niezbędny element konkurencji jest znaczenie jej ochrony. Pierwsze zjawiska dotyczące ochrony konkurencji miały

⁵ Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, Dz. U. z 2020 r., poz. 1076 z późn. zm. [dalej cyt.: o.k.i.k.].

⁶ Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, *Kompetencje Prezesa UOKiK*, https://uokik.gov.pl/kompetencje_prezesa_uokik5.php [dostęp: 9.12.2018].

początek w czasach starożytnych w relacjach handlowych ówczesnych przedsiębiorców (w tamtejszych czasach – kupców). Ochrona ta polegała np. na zakazie lichwy czy też oszukiwania na mierze oraz wadze [Pawełczyk 2015, 112]. „Ustawa określa warunki rozwoju i ochrony konkurencji oraz zasady podejmowania w interesie publicznym ochrony interesów przedsiębiorców i konsumentów” (art. 1 ust. 1 o.k.i.k.). Ochrona konkurencji oznacza działania państwa w imię interesu publicznego, które zmierzają do zapewnienia przedsiębiorczym podmiotom możliwości działania na rynku w sposób niezakłócony oraz przy korzystnym otoczeniu. Także należy przez taką ochronę pojmować wszelkie przeciwdziałania niewłaściwym zjawiskom dla przedsiębiorców, jak np. uzyskaniu przez dany podmiot takiej pozycji w gospodarce⁷, która zagraża interesom innych uczestników rynku [Powałowski 2015, 24].

Warto odnieść się do okresu kształtowania gospodarki rynkowej na zasadzie wolnej konkurencji. Zdarzenie to datuje się na czas od końca XVIII w. do połowy XIX w. Od samego początku okresu kształtowania się gospodarki rynkowej przedsiębiorcy posiadali wiedzę, że im silniejsza pozycja na rynku, tym wzmożona szansa bytu na danym rynku. Z uwagi na tę okoliczność, zaczęto stosować praktyki łączenia przedsiębiorstw (zwiększał się potencjał i ranga przedsiębiorstwa) oraz przejmowania mniejszych przedsiębiorców przez większych (wzmacniała się pozycja rynkowa przedsiębiorcy). Dopiero kiedy uznano, że rynek nie może zapobiec negatywnym skutkom monopolizacji pojawił się wówczas prym ograniczenia konkurencji. Państwo więc zaczęło zakazywać określonych zachowań. Początek takiego stanu rzeczy urzeczywistniał się pod koniec XIX w. w Stanach Zjednoczonych od tzw. ustawy Shermana. Od tego czasu rozpoczęło się kreowanie publicznego prawa konkurencji, dzięki któremu państwo (przede wszystkim dla dobra interesu publicznego) interweniowało oraz uszczuplało „mechanizmy wolnokonkurencyjne” [Brzezińska-Rawa 2009, 19-21].

⁷ Np. nadużywanie pozycji dominującej – pozycji przedsiębiorcy, dzięki której może zapobiegać skutecznej konkurencji na rynku właściwym poprzez sposobność działania w znacznym zakresie niezależnie od konkurentów, kontrahentów, jak i konsumentów. W ustawie jest określone domniemanie, według którego przedsiębiorca ma pozycję dominującą, gdy jego udział w rynku właściwym przekracza 40%.

1. Stan prawny ochrony konkurencji w Polsce

W Polsce problem ochrony konkurencji (jej odbudowy) polegał na przejściu⁸ z ustroju socjalistycznej gospodarki planowej na gospodarkę rynkową⁹. Pierwszymi aktami były: ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. *o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji*¹⁰, ustawa antymonopolowa z 15 grudnia 1990 r., która została w późniejszym czasie zastąpiona aktem dostosowanym do prawa Unii Europejskiej [Olszewski 2015, 231]. Po 1989 r., kiedy gospodarka została oparta na mechanizmach wolnego rynku, dnia 24 lutego 1990 r. uchwalono ustawę o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym. Była ona wyznacznikiem programu reformy rynkowej, bowiem gospodarka, która istniała po systemie centralnego planowania, cechowała się ogromnym poziomem monopolizacji¹¹ oraz mogła zmniejszać skuteczność transformacji gospodarczej. W takich okolicznościach za istotne uznano m.in. promowanie konkurencji. Wtedy też został utworzony Urząd Antymonopolowy. Rozpoczął on swoją działalność po uchwaleniu statutu przez Radę Ministrów. Za priorytetowe zadanie tego Urzędu określono zapobieganie zawieraniu antykonkurencyjnych porozumień i nadużywaniu pozycji dominującej na rynku wraz z kontrolą koncentracji przedsiębiorców. Również znacząca zmiana była odnotowana w 1996 r. Wówczas Urząd Antymonopolowy otrzymał swoją aktualną nazwę, tj. Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów¹². Uchwalona dnia 15 grudnia 2000 r. ustawa *o ochronie konkurencji i konsumentów*, która weszła w życie w kwietniu 2001 r. nazaczyła reguły funkcjonowania całego systemu ochrony konkurencji i konsumentów, w którym głów-

⁸ Warto nadmienić, iż owe przejście dotyczyło także sfery mentalnej. Tamtejsza konkurencja (w okresie transformacji) była „zniesztalona” poprzez monopolizm. Zaistniała wówczas konieczność zmiany mentalności z gospodarki centralnie planowanej na wolnorynkową. Zmiana świadomości, pojmowania „reguł konkurencji”, jak i „działania w warunkach nieskrępowanej gry rynkowej” dotyczyło urzędników i innych osób pełniących funkcje publiczne [Banaśński 2005, 7].

⁹ Zob. „w skrócie” zmiany ustroju gospodarczego Polski [Olszewski 2019, XXV].

¹⁰ Dz. U. z 2019 r., poz. 1010 z późn. zm. (tekst pierwotny: Dz. U. Nr 47, poz. 211).

¹¹ Szerzej na temat „walki z monopolem” zob. Orłowski 2005, 37-47.

¹² Dalej cyt.: UOKiK.

wne miejsce należało do Prezesa UOKiK¹³. W celu zagwarantowania pełnej kontroli nad ochroną konkurencji i konsumentów prawodawca powołał organ o charakterze generalnym oraz określone instytucje, które uzupełniają realizację ochrony konsumentów na rynkach lokalnych, tj. Prezesa Urzędu, Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Rzecznika Konsumentów i samorząd terytorialny, Krajową Radę Rzeczników Konsumentów, organizacje konsumenckie [Sagan 2015, 244-48]. Priorytetowym zadaniem Prezesa UOKiK jest realizacja właściwego funkcjonowania konkurencji jako dobra publicznie pożądanego. Prezes UOKiK sprawując swój urząd przeciwdziała praktykom ograniczającym konkurencję¹⁴. Dodatkowo Prezes UOKiK posiada mechanizmy prawne¹⁵, które stosuje w celu ochrony konkurencji. Wśród funkcji Prezesa UOKiK należy wymienić także kształtowanie polityki antymonopolowej i polityki ochrony konsumentów oraz opiniowanie projektów pomocy publicznej¹⁶. Kolejnym podmiotem jest Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, który został uregulowany w *Kodeksie postępowania cywilnego*¹⁷ w dziale IVa „Postępowanie w sprawach z zakresu ochrony konkurencji i konsumentów oraz w sprawie praktyk nieuczciwie wykorzystujących przewagę kontraktową”. Jest to Sąd Okręgowy¹⁸, który mieści się w Warszawie. Status prawny pozostałych instytucji reguluje o.k.i.k. W rozdziale drugim przywołanej ustawy o tytule: „Samorząd terytorialny i organizacje konsumenckie” ustawodawca w art. 37 stanowi, że: „zadania w dziedzinie ochrony interesów konsumentów w zakresie określonym ustawą oraz odrębnymi przepisami wykonują również: samorząd terytorialny, a także organizacje konsumenckie i inne instytucje, do których statutowych lub ustawowych zadań należy ochrona interesów konsumentów”. Zadaniem

¹³ UOKiK, *Krótką historią Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów*, <https://uokik.gov.pl/download.php?plik=5239> [dostęp: 19.12.2018].

¹⁴ Do takich działań należy uznać praktyki przedsiębiorców, polegające na zawieraniu niedozwolonych porozumień oraz nadużywaniu pozycji dominującej.

¹⁵ Szerzej na temat prawnych narzędzi stosowanych przez Prezesa Urzędu zob. UOKiK, *O UOKiK*, https://www.uokik.gov.pl/kompetencje_prezesa_uokik.php [dostęp: 19.12.2018].

¹⁶ Tamże.

¹⁷ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. *Kodeks postępowania cywilnego*, Dz. U. z 2020 r., poz. 288 z późn. zm. [dalej cyt.: k.p.c.].

¹⁸ Sąd ten jest właściwy m.in. w sprawach odwołań od decyzji Prezesa UOKiK oraz zażaleń na postanowienia w przypadkach wskazanych w ustawie (art. 479²⁸ § 1 pkt 1-6 k.p.c.).

samorządu terytorialnego jest prowadzenie edukacji konsumenckiej (art. 38. o.k.i.k.). Natomiast samorząd powiatowy sprawuje ochronę prawa konsumentów poprzez miejskiego (powiatowego) rzecznika praw konsumentów (art. 39 o.k.i.k.). Rzecznik Konsumentów wykonuje zaś m.in. funkcje w zakresie ochrony interesów konsumentów¹⁹. Organizacje konsumenckie przedstawiają i chronią interesy konsumentów wobec organów administracji rządowej oraz samorządowej; dodatkowo mogą uczestniczyć w realizacji rządowej polityki konsumenckiej (art. 45 ust. 1. o.k.i.k.).

2. Stan prawny ochrony konkurencji w Rosji

W Federacji Rosyjskiej nie występuje legalna definicja konkurencji²⁰, tak samo jak i w państwie polskim²¹. Jednakże w systemie prawa rosyjskiego

¹⁹ Jak wynika z art. 42.1. o.k.i.k. ochrona konsumentów przez Rzecznika dotyczy bezpłatnego poradnictwa konsumenckiego oraz udzielania informacji prawnej, inicjowania w przedsiębiorstwie stanowienia, zmiany przepisów prawa miejscowego, występowania do przedsiębiorców w sprawach ochrony praw i interesów, współdziałania z Prezesem Urzędu, organami Inspekcji Handlowej oraz organizacjami konsumenckimi. Szeroki wachlarz kompetencji Rzecznika obejmuje również możliwość (za zgodą konsumenta) wstąpienia do toczącego się postępowania, jak i wytoczenie powództwa na rzecz konsumenta.

²⁰ W piśmiennictwie podnosi się, że „konkurencja” to pojęcie, które trudno definiować, a wręcz podkreśla się, iż zdefiniowanie „konkurencji” jest niemożliwe [Szydło 2010, 19].

²¹ Brak prawnej definicji „konkurencji” nie jest zjawiskiem specyficznym dla ustawodawstwa państw Wschodu, albowiem wiele instytucji jest wyjaśnianych przez prawodawcę, chociażby w Rosji (np. definicja „mediacji”). Podstawą tego twierdzenia jest fakt, iż np. na Ukrainie ustawodawca wyjaśnia pojęcie konkurencji. W poprzedniej ustawie „O ograniczeniu monopolu i zapobieganiu nieuczciwej konkurencji w działalności gospodarczej” – akt normatywny określał, jakie są podstawy prawne ograniczenia i „ostrzeżenia” monopolu, zapobiegania nieuczciwej konkurencji w działalności gospodarczej oraz jak państwo sprawuje kontrolę w zakresie przestrzegania przepisów antymonopolowych. W rozdziale I tej ustawy „Zagadnienia ogólne” w art. 1 „Definicja terminów” (wyjaśnienia ustawowe), poniżej słowa „towar”, „organ władzy publicznej”, było napisane, że „konkurencja” to „konkurencyjność przedsiębiorców, gdy ich niezależne działania ograniczają możliwości każdego z nich wpływając na ogólne warunki sprzedaży towarów na rynku i stymulują produkcję tych towarów, których potrzebuje konsument”. Jeśli zaś chodzi o obowiązującą ustawę „O ochronie konkurencji gospodarczej” można odczytać, iż „konkurencja gospodarcza (konkurencja) – konkurencja między podmiotami gospodarczymi w celu uzyskania poprzez własne osiągnięcia, przewagi nad innymi podmiotami gospodarczymi, w skutek czego konsumenci, podmioty gospodarcze mają możliwość wybrania między kilkoma sprzedawcami, kupującymi, a indywidualany podmiot gospodarczy nie może określić warunków obrotu towarami na rynku”. Zakon Ukrainy *Pro obmezhenyia mono-*

pojęcie to jest obecne w kodeksie cywilnym (dwa razy). Po raz pierwszy (w części pierwszej)²² w art. 10. ust. 1. zd. 2. KC FR I. Przepis ten stanowi: Wykorzystywanie prawa cywilnego w celu ograniczenia konkurencji, a także nadużywanie pozycji dominującej na rynku jest niedozwolone. Również w art. 1033 ust. 1 KC FR II²³. Artykuł ten bowiem zawiera w swej treści słowo „konkurentów” [Belyayeva 2006, 206].

Geneza historyczno-prawna prawa konkurencji w Rosji była zupełnie „innym wymiarem” w porównaniu do państwa polskiego. W narodowej gospodarce ZSRR monopolizm wyrażany był w najbardziej skrajnych formach, które powodowały wielkie szkody dla gospodarki. Reformy lat 90. w Federacji Rosyjskiej poświęcały wiele uwagi na walkę z monopolem. Pojawienie się przepisów antymonopolowych wynikało z potrzeby wdrożenia środków zapewniających „normalne” funkcjonowanie rynku i wcielenia sprzyjających warunków dla rozwoju środowiska, w którym istnieje konkurencja²⁴. W 1990 r. ustanowiono Państwowy Komitet Rosyjskiej Sowieckiej Federacyjnej Socjalistycznej Republiki ds. Polityki Antymonopolowej i Wspierania Nowych Struktur Gospodarczych, zgodnie z ustawą tej republiki „O republikańskich ministerstwach i komitetach państwowych”. W 1992 r. w celu zapewnienia rozwoju „stosunków rynkowych” w Federacji Rosyjskiej zatwierdzono nowe rozporządzenie w sprawie polityki antymonopolowej i wspierania nowych struktur gospodarczych (wyposażono organy w nowe zadania oraz funkcje) oraz zwiększono liczbę robotników „aparatu centralnego”. W marcu 1997 r. powyższy komitet został przekształcony w Państwowy Ko-

polizmu ta nedopushchennya nedobrosovisnoyi konkurentsiji u pidpnyemnyts'ki diyal'nosti [ustawa Ukrainy *O ograniczeniu monopolu i zapobieganiu nieuczciwej konkurencji w działalności gospodarczej*. Ustawa utraciła moc na podstawie ustawy Nr 2210-III (2210-14) z 11.01.2001, BBP, 2001, Nr 12, s. 64]; zakon Ukrainy *Pro zakhyt ekonomichnoyi konkurentsiji* [ustawa Ukrainy *O ochronie konkurencji gospodarczej*, Informacje Rady Najwyższej Ukrainy, 2001, Nr 12, s. 64, z późn. zm.]; zob. aktualny stan prawny ustawy: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>. Szerzej o prawie konkurencji Ukrainy w języku polskim zob. https://ukraine.trade.gov.pl/f/download/fobject_id:366404 [dostęp: 8.12.2019].

²² Grazhdanskiy kodeks Rossiyskoy Federatsii (chast' pervaya) [Kodeks cywilny Federacji Rosyjskiej (część pierwsza) z 30.11.1994, Nr 51-FZ] [dalej cyt.: KC FR CZ I].

²³ Grazhdanskiy kodeks Rossiyskoy Federatsii (chast' vtoraya) [Kodeks cywilny Federacji Rosyjskiej (część druga) z 26.01.1996, Nr 14-FZ] [dalej cyt.: KC FR CZ II].

²⁴ Zob. <http://knowledge.su/a/antimonopolnoe-zakonodatelstvo> [dostęp: 12.12.2018].

mitet Antymonopolowy Federacji Rosyjskiej. Dekretem Prezydenta Federacji Rosyjskiej z dnia 22 września 1998 r. zlikwidowano szereg komitetów i służb zajmujących się regulacją antymonopolową, a na ich miejsce powołano Ministerstwo Federacji Rosyjskiej ds. Polityki Antymonopolowej i Wspierania Przedsiębiorczości. Dnia 9 marca 2004 r. Ministerstwo zostało zniesione, a jego uprawnienia zostały przekazane innym departamentom – nowo utworzonej Federalnej Służbie Antymonopolowej²⁵, która jest obecnie głównym organem antymonopolowym. Dla określenia zakresu uprawnień tej służby wydano postanowienie²⁶ o nazwie „Pytania służby antymonopolowej”²⁷. Aktem prawnym Prezydenta Federacji Rosyjskiej (Nr 373) z 21 lipca 2015 r., zostały przekazane funkcje owej instytucji w zakresie regulacji taryf²⁸. Na oficjalnej stronie rządowej FSA w zakładce „Misja, cele, wartości” jest napisane, iż służba ta działa w zakresie swobody konkurencji i skutecznej ochrony przedsiębiorczości dla „przyszłej Rosji” – „Wolna konkurencja między uczestnikami rynków stymuluje rozwój nowych technologii i poszukiwania najbardziej wydajnych metod produkcji. Prowadzi to do wzrostu konkurencyjności towarów, zrównoważenia ich w jakości i cenie, oraz do zwiększenia wyboru dla konsumenta. Na tej podstawie, intencją FSA Rosji jest zapobieganie i ograniczenie działań ograniczających konkurencję ze strony podmiotów gospodarczych, naturalnych monopolii i organów władzy państwowej”. Dodatkowo na stronie internetowej wskazane są konkretne cele, które realizuje owa służba: korzystne oraz konkurencyjne otoczenie (środowisko) w obszarach działalności podmiotów gospodarczych, które nie są naturalnymi monopoliami; równy dostęp do towarów (pracy, usług), naturalnych monopolii oraz rozwój konkurencji w potencjalnie konkurencyjnych rodzajach ich działalności; zakończenie antykonkurencyjnej ingerencji władz w funkcjonowanie rynków, wysoka efektywność wydatków budżeto-

²⁵ Dalej cyt.: FSA. Zob. Rządowa strona tego organu w wersji angielskiej: <http://en.fas.gov.ru/> [dostęp: 12.12.2018].

²⁶ FSA, *Postanovleniye Pravitel'stva RF «Voprosy federal'noy Antimonopol' Sluzhby»* (V red. *Postanovleniyapraavitel'stva RF ot 04.9.2015*), <https://fas.gov.ru/documents/576590> [dostęp: 12.12.2018].

²⁷ *Antimonopol'naya politika raznykh stran*, https://studbooks.net/1985908/ekonomika/antimonopolnaya_politika_raznyh_stran [dostęp: 12.12.2018].

²⁸ FSA, *Istoriya antimonopol'nogo regulirovaniya v Rossii*, <https://fas.gov.ru/pages/about/overview/istoriya-antimonopolnogo-regulirovaniya-v-rossii.html> [dostęp: 12.12.2018].

wych przy składaniu państwowych i komunalnych zamówień; skuteczna realizacja polityki państwa w zakresie kontroli inwestycji zagranicznych co do podmiotów gospodarczych, które mają strategiczne znaczenie dla zapewnienia obrony kraju oraz bezpieczeństwa państwa. Służba ta opisuje swoje motto, które brzmi następująco: legalność, równość, sprawiedliwość; dodatkowo FSA deklaruje swoje „wartości”, tj. otwartość, współpraca, efektywność²⁹.

Według danych z oficjalnej strony FSA ma określone kierunki działalności. Jeśli chodzi o antymonopolową regulację Rosji, dotyczy ona obszarów takich jak: kontrola przetargów³⁰; kontrola dystrybucji własności państwowej i komunalnej³¹; w dystrybucji zasobów naturalnych³²; w dziedzinie komunikacji; w kompleksie paliwowo-energetycznym; w przemyśle chemicznym; w dziedzinie technologii informacyjnej; w budownictwie i nierucho-

²⁹ FSA, *Nasha missiya*, <https://fas.gov.ru/pages/about/mission.html> [dostęp: 12.12.2018].

³⁰ „Kontrola działań władz federalnych, regionalnych i lokalnych, operatorów stron elektro- nicznych podczas przetargów zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji, między innymi przy: prowadzeniu otwartych konkursów ma prawo do zawierania umów koncesyjnych; składaniu ofert przy rozporządzeniu majątkiem dłużnika; rozporządzeniu nieruchomości przekształconej we własność państwową; prowadzeniu otwartych konkursów na wybór spółek zarządzających budynkami mieszkalnymi”. Zob. FSA, *Kontrol' provedeniya trgov*, <https://fas.gov.ru/spheres/22> [dostęp: 9.02.2019].

³¹ „Kontrola działalności władz federalnych, regionalnych i lokalnych korzystających z praw do nieruchomości państwowych i komunalnych w przypadku: przeniesienia własności i/lub praw użytkowania, a także prywatyzacji takiej własności”. Zob. FSA, *Kontrol' raspredeleniya gosudarstvennogo i munitsipal'nogo imushchestva*, <https://fas.gov.ru/spheres/21> [dostęp: 9.02.2019].

³² „Kontrola działalności władz federalnych, regionalnych i lokalnych na rynkach rybołów- stwa oraz hodowli ryb, w przypadku korzystania z obszaru obiektu wodnego, świadczenia usług w zakresie polowań”. Zob. FSA, *V sfere raspredeleniya prirodnikh resursov*, <https://fas.gov.ru/spheres/19> [dostęp: 9.02.2019].

mościach³³; w gospodarce mieszkalnie-komunalnej³⁴; w sferze społecznej³⁵; w dziedzinie transportu; w kompleksie rolno-przemysłowym; w energetyce³⁶; w przemyśle; w kontroli organów; w kompleksie obronno-przemysłowym; na rynkach finansowych³⁷; na rynku usług w zakresie cel; na rynku produkcji alkoholu; na rynku produkcji tytoniu; kontrola nieuczciwej konkurencji; w bezpieczeństwie; w zwalczaniu karteli; przegląd praktyki odwołania administracyjnego³⁸. Jak informuje FSA, powyższe strefy działania

³³ „Kontrola działalności organów rządowych, spółek i innych organizacji wykonujących funkcje w zakresie: przeprowadzania badań inżynierskich; gospodarce gruntami, kartografii i geodezji; przygotowania dokumentacji projektowej”. Zob. FSA, *V sfere stroitel'stva i nedvizhimosti*, <https://fas.gov.ru/spheres/14> [dostęp: 10.02.2019].

³⁴ Jest to kompleks infrastruktury inżynierskiej – budynków i budowli o różnym przeznaczeniu, a także system przedsiębiorstw i instytucji zapewniających gwarantowany poziom usług mieszkaniowych. Zob. https://administrative_procedural_law.academic.ru/77/%D0%96%D0%B8%D0%BB%D0%B8%D1%89%D0%BD%D0%BE [dostęp: 7.02.2019]. „Uprawnienie FSA Rosji w zakresie strefy mieszkalnej i usług komunalnych polega na sprawowaniu kontroli w takich sektorach jak: zaopatrzenie w ciepło, zaopatrzenie w wodę, gospodarowanie odpadami, usługi mieszkaniowe, zarządzanie budynkami mieszkalnymi”. Ponadto w kompetencji FSA są również działania mające na celu zapobieganie i zwalczanie naruszeń przepisów antymonopolowych przez podmioty gospodarcze i władze. Zob. FSA, *V ZHKKH*, <https://fas.gov.ru/spheres/13> [dostęp: 10.02.2019].

³⁵ „Kontrola i nadzór nad przestrzeganiem przepisów antymonopolowych w dziedzinie opieki zdrowotnej i polityki społecznej, edukacji, kultury, nauki, sportu i turystyki na następujących rynkach: środków leczniczych do użytku medycznego; produktów medycznych; usług medycznych; usług w zakresie socjalnej ochrony obywateli; usług edukacyjnych; usług w dziedzinie kultury i sztuki”. Zob. FSA, *V sotsial'noy sfere*, <https://fas.gov.ru/spheres/12> [dostęp: 10.02.2019].

³⁶ FSA Rosji w tym obszarze, monitoruje przestrzeganie niedyskryminującego dostępu do usług przesyłania energii elektrycznej. Dodatkowo organ ten zatrzymuje manipulację cen na hurtowych i detalicznych rynkach energii elektrycznej. Nadto podejmuje on działania mające na celu zapobieganie i zwalczanie naruszeń przepisów antymonopolistycznych. Zob. FSA, *V elektroenergetike*, <https://fas.gov.ru/spheres/8> [dostęp: 10.02.2019].

³⁷ Obszar ten dotyczy monitorowania przestrzegania przepisów antymonopolowych i innych aktów normatywnych regulujących kwestie ochrony konkurencji na rynkach usług bankowych, ubezpieczeniowych i leasingowych; usług profesjonalnych uczestników rynku papierów wartościowych, niepaństwowych funduszy emerytalnych i organizatorów handlu”. Zob. FSA, *Na finansovykh rynkakh*, <https://fas.gov.ru/spheres/3> [dostęp: 2.02.2019].

³⁸ Przegląd praktyki odwołania administracyjnego został przygotowany przez Grupę Roboczą Stowarzyszenia Ekspertów Antymonopolowych i FSA Rosji. W przeglądach tych rozpatrywane są najbardziej „głośne i interesujące” sprawy centralnego aparatu FSA. Zob. Przegląd praktyki rozpatrzenia skarg [...] za drugi kwartał 2018 r.: FSA Rosji, Assotsia-

są pewnym kompleksem ekonomicznych, administracyjnych oraz legislacyjnych środków wdrożonych przez tę instytucję, w celu zapewnienia warunków konkurencji rynkowej i zapobieganiu nadmiernej monopolizacji rynku, który zagraża „normalnemu” funkcjonowaniu mechanizmu rynkowego³⁹. Dodatkowo, oprócz wyżej wymienionych obszarów działania analizowanej służby, można wymienić jej politykę: regulacji taryfowej, kontroli zamówień publicznych, kontroli reklamy, kontroli porządku obrony państwa, kontroli inwestycji zagranicznych oraz kontroli w strefie handlu⁴⁰. Warto zaakcentować, iż obecne antymonopolowe ustawodawstwo Rosji składa się z norm Konstytucji FR⁴¹, ustawy o konkurencji, wydanych zgodnie z nią ustaw federalnych, dekretów/ukazów Prezydenta Federacji Rosyjskiej oraz postanowień rządu Federacji Rosyjskiej. Zgodnie z Konstytucją Federacji Rosyjskiej (art. 8)⁴² gwarantuje się jedność przestrzeni gospodarczej i wsparcia konkurencji. Dodatkowo ustawodawstwo antymonopolowe jest federalne, ponieważ Konstytucja FR (art. 71, pkt zh)⁴³ przewiduje stanowienie prawnych podstaw jednolitego rynku w ramach wyłącznej kompetencji Federacji Rosyjskiej. Dodatkowo przepisy prawa antymonopolowego oparte są również na podstawie traktatów międzynarodowych, gdyż zgodnie z Konstytucją

tsiya antimonopol'nykh ekspertov, Obzor praktiki rassmotreniya zhalob na resheniya i predpisaniya upravleniy Federal'noy antimonopol'noy sluzhby Rossiyskoy Federatsii, *podannykh v poryadke chasti 6 stat'i 23 Federal'nogo zakona ot 26 iyulya 2006g. №135-FZ «O zashchite konkurentsii» za vtoroy kvartal 2018 goda*, <https://fas.gov.ru/attachment/176399/download?1535971002> [dostęp: 9.02.2019].

³⁹ FSA, *Antimonopol'noye regulirovaniye*, <https://fas.gov.ru/spheres/2> [dostęp: 13.12.2018].

⁴⁰ Zob. <https://fas.gov.ru/spheres/2> [dostęp: 13.12.2018].

⁴¹ Konstitutsiya Rossiyskoy Federatsii' [Konstytucja Federacji Rosyjskiej uchwalona ogólnokrajowym głosowaniem 12.12.1993, ze zmianami naniesionymi przepisami Federacji Rosyjskiej o poprawkach do Konstytucji Federacji Rosyjskiej z 30.12.2008 Nr 6-FKZ, z 30.12.2008 Nr 7-FKZ, z 5.02.2014 Nr 2-FKZ, z 21.07.2014 Nr 11-FKZ] [dalej cyt.: Konstytucja FR].

⁴² „W Federacji Rosyjskiej gwarantuje się jedność przestrzeni gospodarczej, swobodny przepływ towarów, usług i środków finansowych, wsparcie konkurencji, swobodę działalności gospodarczej” (art. 8 ust. 1 Konstytucji FR).

⁴³ „Ustanowienie podstaw prawnych jednolitego rynku; regulacje finansowe, walutowe, kredytowe, celne, emisja pieniądza, podstawy polityki cenowej; federalne służby gospodarcze, w tym banki federalne” (art. 71 pkt zh Konstytucji FR).

tucją FR (art. 15 ust. 4)⁴⁴, przyjęte zasady i normy prawa międzynarodowego oraz traktaty międzynarodowe Federacji Rosyjskiej są integralną częścią jej systemu prawnego. W związku z tym, szczególne znaczenie ma ujednoczenie norm prawa antymonopolowego, które są urzeczywistniane w formie umów międzynarodowych⁴⁵.

Podstawowym aktem normatywnym regulującym prawo antymonopolowe w Rosji jest ustawa z dnia 26 lipca 2006 r. *O ochronie konkurencji*⁴⁶. W ustawie tej znajdują się ograniczenia wolności działalności gospodarczej i swobody umów podmiotów gospodarczych, które zajmują pozycję dominującą. Obecność danej pozycji jest ustalana na podstawie określenia udziału firmy (działalności gospodarczej) w całkowitej sprzedaży na rynku. Dla przykładu, zgodnie z tą regulacją zabronione jest: ustanawianie monopolowej – wysokiej, monopolowej – niskiej ceny towaru; wycofanie towarów z obiegu, jeżeli wynikiem takiego wycofania był wzrost ceny towarów; nakładania na kontrahenta warunków umowy, które są dla niego niekorzystne lub nie są związane z przedmiotem umowy; ekonomiczne lub technologiczne nieuzasadnione zmniejszenie lub zaprzestanie produkcji towarów, jeżeli istnieje zapotrzebowanie na ten towar lub złożono zamówienie na jego dostawę, przy istnieniu możliwości (opłacalnej) jego produkcji; ekonomiczne lub technologiczne nieuzasadnione odmawianie lub uchylanie się od zawarcia umowy z poszczególnymi nabywcami (klientami) w przypadku istnienia możliwości produkcji lub dostawy odpowiednich towarów; ekonomicznie, technologicznie i w inny sposób nieuzasadnione ustalanie różnych cen (taryf) dla tego samego produktu, chyba że prawo federalne stanowi inaczej; ustanowienie przez instytucję finansową nieuzasadnionej wysokiej lub nieuzasadnionej niskiej ceny usługi finansowej; tworzenie dyskryminujących warunków; utrudnianie dostępu do rynku towarowego lub wyjścia z rynku towarowego innym podmiotom gospodarczym; naruszenie procedury ustala-

⁴⁴ „Ogólnie przyznane normy i zasady prawa międzynarodowego oraz umowy międzynarodowe Federacji Rosyjskiej stanowią jej integralną część systemu prawnego. Jeżeli poprzez umowę międzynarodową Federacji Rosyjskiej zostały przyjęte inne prawa, niż te przewidziane przez ustawę, to wówczas stosuje się prawo umowy międzynarodowej” (art. 15 ust. 4 Konstytucji FR).

⁴⁵ Zob. <http://knowledge.su/a/antimonopolnoe-zakonodatelstvo> [dostęp: 13.12.2018].

⁴⁶ *Federal'nyy zakon O zashchite konkurentsii*: <https://legalacts.ru/doc/FZ-o-zawite-konkurencii/> [dostęp: 23.04.2020].

nia cen, ustanowionej aktami normatywnymi. Wraz z powyższym federalna ustawa *O ochronie konkurencji* wprowadza również kontrolę nad fuzjami organizacji, sprzedażą i zakupem dużych udziałów w przedsiębiorstwach, a także zakaz koordynacji cen między podmiotami gospodarczymi, dzielenia rynku i niektórych innych praktykach⁴⁷. Za bezprawne działania, które naruszają prawo antymonopolowe, podmioty antymonopolowe mogą zostać pociągnięte do odpowiedzialności przyjmującej postać: cywilnej, administracyjnej oraz karnej. Pierwsza z wymienionych konsekwencji dotyczy dochodzenia odszkodowań spowodowanych bezprawnymi działaniami (bezczywności) zarówno podmiotów gospodarczych, jak i organów wykonawczych, organów samorządu terytorialnego oraz ich urzędników. Zysk, który zostaje w ten sposób osiągnięty (w wyniku naruszenia przepisów antymonopolowych), zostaje przeniesiony do federalnego budżetu. Miara zaś odpowiedzialności administracyjnej⁴⁸ jest określona w *Kodeksie Federacji Rosyjskiej o administracyjnych czynach zabronionych*⁴⁹. W szczególności art. 19 ust. 8 przewiduje odpowiedzialność za nieprzedstawienie wniosków, oświadczeń, informacji organowi antymonopolowemu, organowi regulującemu naturalne monopole. W przypadku reżimu karnego, odpowiedzialność za monopolistyczne działania i ograniczenie konkurencji określa art. 178 *Kodeksu Karnego Federacji Rosyjskiej*⁵⁰. Artykuł ten przewiduje kary za działania popełniane poprzez ustanawianie monopolistycznych wysokich lub niskich cen „ograniczając konkurencję poprzez ograniczenia dostępu do rynku, eliminowanie z niego innych podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, ustalanie lub utrzymywanie jednolitych cen”⁵¹.

⁴⁷ Pravovoy status monopoliiy. Antimonopol'noye Zakonodatel'stvo Rossii, yego rol' v organizatsii marketingovoy deyatel'nosti, <http://www.konspektov.net/question/2682160> [dostęp: 11.12.2018].

⁴⁸ Ofitsial'nyy sayt kompanii «Konsul'tantplyus», *Kodeks Rossiyskoy Federatsii ob administrativnykh pravonarusheniyyakh ot 30.12.2001 N 195-FZ (red. ot 28.11.2018)*, http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_34661/ [dostęp: 12.12.2018].

⁴⁹ *Kodeks Rossiyskoy Federatsii ob administrativnykh pravonarusheniyyakh* [Kodeks Rosyjskiej Federacji o administracyjnych czynach zabronionych] z 30.12.2001, Nr 195-FZ (ze zm. 17.06.2019).

⁵⁰ *Ugolovnyy kodeks Rossiyskoy Federatsii* [Kodeks karny Rosyjskiej Federacji] z 13.06.1996, Nr 63-FZ (ze zm. 29.05.2019).

⁵¹ Zob. <https://studfiles.net/preview/4083439/page/62/> [dostęp: 11.12.2018].

Podsumowanie

Na podstawie powyższej analizy prawnej w przedmiocie konkurencji w Polsce oraz w Rosji należy zauważyć, że obydwa kraje posiadają mechanizm ochrony konkurencji. W Polsce kluczową rolę w przedmiocie ochronie konkurencji pełni Prezes UOKiK. W Rosji z kolei funkcję tę sprawuje FSA.

Po pierwsze, trzeba stwierdzić, że Prezes UOKiK nie koncentruje jako organ wszystkich uprawnień tak, jak to ma miejsce w przypadku FSA. Polityka prawna Polski uprawnia realizację ochrony konkurencji nie tylko „na danym szczeblu terytorialnym”, tj. różne instytucje z osobna zajmują się ochroną konkurencji w postaci sądu, rzeczników konsumentów czy nawet organizacji konsumenckich. FSA Rosji przekazuje kompetencje związane z monitorowaniem prawa antymonopolowego jedynie organom terytorialnym⁵². Można powiedzieć, iż Polska posiada zatem wiarygodniejsze rozwiązanie prawne, dające większą gwarancję ochrony konkurencji.

Po drugie, na uwagę zasługuje wniosek dotyczący rozwoju instytucji ochrony konkurencji, który wynika z analizy prawno-historycznej. Polska, mimo dawnego kryzysu spowodowanego przez gospodarkę centralnie planowaną (obecną i wtedy w Rosji), znacznie szybciej „przeszła” do ustroju gospodarki rynkowej. Podnieść można fakt, że zarówno instytucja Prezesa UOKiK, jak i wejście polskiej ustawy o ochronie konkurencji miało miejsce wcześniej niż w przypadku FSA oraz rosyjskiej ustawy *O ochronie konkurencji*.

Po trzecie, wspomnieć należy o kazuistycznym charakterze instytucji ochrony konkurencji w Rosji. W Federacji Rosyjskiej poprzez tak dużą ilość obszarów, które reguluje FSA, wydają się być one instrumentem prawnym mniej rozsądnym (poprzez możliwość szerokiej ich interpretacji) w przeciwieństwie do spójnych oraz przejrzystych rozwiązań w tym zakresie w sys-

⁵² Obecnie struktura FSA Rosji obejmuje 84 organy terytorialne działające na terytorium 85 podmiotów wchodzących w skład Federacji Rosyjskiej (na mocy rozporządzenia FSA Rosji nr 30 z 26.01.2011 [*prikaz FAS Rossii ot 26.01.2011 № 30*]). Organy te pełnią funkcję monitorowania zgodności prawa antymonopolowego. Zob. FSA, *Istoriya sozdaniya territorial'nykh organov FAS Rossii*, <https://fas.gov.ru/pages/offices/istoriya-sozdaniya-territorialnyx-organov-fas-rossii.html> [dostęp: 30.11.2019]; także wskazane przez FSA Rosji strony internetowe tych jednostek: FSA, *Sayty territorial'nykh organov*, <https://fas.gov.ru/units> [dostęp: 30.11.2019].

temie prawa polskiego. Specyfika ta może być wynikiem charakteru gospodarki tych państw. Zgodnie z art. 20 Konstytucji RP⁵³ podstawę ustroju gospodarczego Rzeczypospolitej Polskiej stanowi społeczna gospodarka rynkowa oparta na wolności działalności gospodarczej, własności prywatnej, solidarności, dialogu oraz współpracy partnerów społecznych. Konstytucja Federacji Rosyjskiej również gwarantuje m.in. powyższą wolność działalności gospodarczej (art. 8 ust. 1 i 2 Konstytucji FR), jednakże poprzez czynniki zewnętrzne gwarancje te mogą być uzależnione od innych okoliczności, np. politycznych. Wówczas nie spełniają one swojej funkcji. W Rosji, mimo transformacji z gospodarki centralnie planowanej na gospodarkę rynkową, reformy te zostały przeprowadzone w sposób „chaotyczny”⁵⁴. Oznacza to, że w przypadku Federacji Rosyjskiej z wielką ostrożnością należy pisać o gospodarce rynkowej⁵⁵ ze względu na widoczną w praktyce „gospodarkę oligarchiczną” (system oligarchii rynkowej).

⁵³ *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. z 2009 r., Nr 114, poz. 946.

⁵⁴ Jak słusznie zauważają badacze Rosji, w tym jej historii: „Okres, który nastąpił w dziejach Rosji po rozpadzie Związku Sowieckiego oraz upadku rządów komunistycznych, często postrzegany jest jako etap «transformacji». Jednakże ku czemu ona zmierza? Patrząc z perspektywy Stanów Zjednoczonych i Europy Zachodniej, z ideą tą wiąże się zwykle gospodarka rynkowa i liberalna demokracja. Wielu Rosjan na to zresztą liczyło. Pytanie to pozostaje jednak nadal bez odpowiedzi. Upłynęło jeszcze zbyt mało czasu, by konkretnie zdefiniować polityczną, społeczną i kulturalną kondycję postkomunistycznej Rosji. Mnogość określeń z przedrostkiem *post-*, używanych w odniesieniu do historii Rosji po 1991 r. – postkomunistyczny, postsocjalistyczny, postradziecki, posttotalitarny – przypomina o niepewności co do teraźniejszości oraz ogromnym znaczeniu przeszłości. Zarówno rosyjscy, jak i zachodni naukowcy zaproponowali dotychczas rozmaite określenia dotyczące najnowszych dziejów tego państwa, które również sugerują niejednoznaczny charakter transformacji: „niedokończona rewolucja”, „liberalna demokracja” czy „demokracja zarządzania” (o odejściu od komunistycznego autorytaryzmu w polityce), „kapitalizm kołesiów”, „oligarchiczny korporacjonizm”, „feudalizm przemysłowy” czy „kapitalizm biurokratyczny” (o rezygnacji z komunistycznego nadzoru oraz planowania w gospodarce)” [Riasanovsky i Steinberg 2009, 655-56].

⁵⁵ „Wrz z upadkiem gospodarki sowieckiej i powstaniem przedsiębiorczości prywatnej rozpowszechniło się wymuszanie pieniędzy w zamian za ochronę. W najprostszej formie dotyczyło to zmuszania do regulamych opłat za «dach» (ros. krysza) osłaniający przed innymi gangami, ulicznymi bandytami, milicją i politykami (wszyscy konkurowali ze sobą, oferując kryszę). Najlepszej jakości krysza zapewniała rzeczywistą ochronę, a nawet egzekwowanie umów czy praw własności w kontaktach między firmami i jednostkami w okresie, gdy państwo i system prawny niedomagały. W gorszym wydaniu kojarzyła się

Rzeczpospolita Polska oraz Federacja Rosyjskiej to państwa, które regulują wspomnianą ochronę konkurencji na własny sposób legislacyjny. Istnieją różnice w kompetencjach, w strukturach tychże organów, mimo to rozwiązania prawne polegające na przeciwdziałaniu monopolizacji, ochrony konkurencji i wspierania konkurencji są obecne zarówno w Polsce, jak i w Rosji.

PIŚMIENNICTWO

- Banasiński, Cezary. 2005. „Słowo wstępne.” W *Ochrona Konkurencji i Konsumentów w Polsce i Unii Europejskiej (studia prawno-ekonomiczne)*, red. Cezary Banasiński, 7. Warszawa: Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów.
- Bańko, Mirosław, red. 2000. *Inny Słownik Języka Polskiego PWN. A-Ó*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Belyayeva, Ol'ga Aleksandrovna. 2006. *Predprinimatel'skoye pravo. Uchebnoye posobiye*. Red. Lyandres Vladimir Borisovich. Moskwa: Yuridicheskaya firma KONTRAKT, Izdatel'skiy Dom INFRA-M.
- Borowski, Feliks. 1922. *Gospodarka Bolszewicka w Rosji*. Warszawa: Wydawnictwo „Ligi Pracy”.
- Brzezińska-Rawa, Anna. 2009. *Zakaz nadużywania pozycji dominującej we wspólnotowym i polskim prawie antymonopolowym*. Toruń: Dom Organizatora.
- Buszko, Andrzej. 2010. *Nieformalne aspekty biznesu. Rosja, kraje arabskie, Hongkong-Chiny*. Warszawa: Placet.
- Grabowska, Anna. 2009. „Dylematy energetyczne Federacji Rosyjskiej.” *Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego* 1:78-88.
- Iskra, Wiesław. 2004. *Polska-Rosja-UE. Relacje ekonomiczne*. Warszawa: Fundacja Innowacja.
- Majewska-Jurczyk, Barbara. 1998. *Dominacja w polityce konkurencji Unii Europejskiej*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.

z jednoznacznym wymuszeniem: płacie albo my was do tego zmusimy i zaplacicie nawet życiem [...]. Grupy przestępcze, stylizujące się nierządkiem na „mafie” [...] inwestowały w banki, kasyna i inne przedsiębiorstwa [...]. Przestępcza gospodarka często splatała się z legalną. Tak było w wypadku niedozwolonych prawem i czasami brutalnych środków stosowanych dla umożliwienia późniejszych, całkowicie legalnych czynności, nielegalnych prywatyzacji niekwestionowanych przez prawo, przestępców prowadzących całkowicie legalną działalność gospodarczą [...]. Sytuacja przedstawiała się w tak zwanych czarnych dziurach społecznych. Władze państwowe, system prawny oraz społeczeństwo obywatelskie zostały tam zastąpione przez bezprawie [...]. Politycy, przedsiębiorcy i dziennikarze stali się obiektami zamachów [...]. Zabójstwa na zlecenie rozpowszechniły się zwłaszcza w niektórych prowincjonalnych miastach, takich jak ośrodek przemysłu samochodowego Togliatii, gdzie wpływy mafii były wyjątkowo silne [...]” [tamże, 698-99].

- Olszewski, Jan. 2004. *Nadzór nad koncentracją przedsiębiorców jako forma prewencyjnej ochrony konkurencji*. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- Olszewski, Jan. 2015. „Prawo ochrony mechanizmów rynkowych.” W *Publiczne Prawo Gospodarcze*, red. Jan Olszewski, 229-31. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Olszewski, Jan. 2019. „Charakterystyka ustroju gospodarczego Polski.” W *Prawo gospodarcze. Kompendium*, red. Jan Olszewski, wyd. 8, XXV. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Orłowski, Witold. 2005. „Piętnaście lat walki z monopolem – kilka uwag z perspektywy makroekonomicznej.” W *Ochrona Konkurencji i Konsumentów w Polsce i Unii Europejskiej (studia prawno-ekonomiczne)*, red. Cezary Banasiński, 37-47. Warszawa: Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów.
- Pawelczyk, Mirosław. 2015. „Publiczne prawo konkurencji.” W *Publiczne prawo gospodarcze zarys wykładu*, red. Rafał Blicharz, 112-48. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Polska Agencja Inwestycji i Handlu S.A. 2018. *Rosja. Przewodnik po rynku*. Warszawa: Polska Agencja Inwestycji i Handlu S.A.
- Powałowski, Andrzej. 2015. *Prawo ochrony konkurencji*. Warszawa: Difin.
- Riasanovsky, Nicholas V., i Mark Steinberg. 2009. *Historia Rosji*. Tłum. Anna Bernarczyk, i Tomasz Tesznar. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Sagan, Beata. 2015. „Organizacja ochrony konkurencji i konsumentów.” W *Publiczne Prawo Gospodarcze*, red. Jan Olszewski, 244-48. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Szydło, Marek. 2010. *Prawo konkurencji a regulacja sektorowa*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Weremiuk, Sławomir. 2015. „Polska wobec Rosji w latach 1992-2014. Od zależności postimperialnych do trudnych relacji. Analiza wybranych aspektów.” *Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego* 13:116-22.
- Yemel'yanova, Lyudmila Andreyevna. 2018. „Osnovy konkurentssii kak sotsial'nogo yavleniya i yeye osobennosti v professional'noy deyatelnosti.” *Sotsiologiya i politologiya* 4:235-53.

Prawo ochrony konkurencji w Polsce oraz w Rosji

Streszczenie

Przedmiotem artykułu jest prawo konkurencji w Polsce oraz w Rosji. W dzisiejszych czasach w Polsce, jak i w Rosji, aby móc działać na wolnym rynku, niezbędna jest ochrona przed postępowaniem innych przedsiębiorców, którzy mogą ograniczać możliwości związane ze swobodnym realizowaniem swych interesów.

Każde z przywołanych państw posiada własne organy, które działają w sposób odmienny, jednakże w tym samym celu – ochrony konkurencji. Aby wykazać różnice tej regulacji prawnej w Polsce oraz w Rosji należało dokonać opisu, analizy prawnoporównawczej, a także rysu prawnohistorycznego omawianego zagadnienia dla ukazania wniosków z badań z wykorzystaniem źródeł zagranicznych. Celem niniejszego artykułu jest więc opis oraz porównanie prawa ochrony konkurencji w powyższych państwach.

Słowa kluczowe: prawo konkurencji, prawo antymonopolowe, ochrona konkurencji

Competition Law in Poland and in Russia

Summary

The subject of the article is competition law in Poland and in Russia. Nowadays, in Poland and Russia, in order to be able to operate on the free market it is necessary to provide protection against behaviours of other entrepreneurs, who may limit the possibilities related to pursuing one's interests. Each of the aforementioned countries has its own bodies that operate differently but for the same purpose – to protect competition. In order to show the differences of this legal regulation in Poland and in Russia one should provide a description, legal and comparative analysis and a legal and historical sketch of the discussed issue in order to present the conclusions of the research using foreign sources. The aim of this article is, therefore, the description and comparison of the competition law in the abovementioned countries.

Key words: competition law, antitrust law, competition protection

Information about Author: JAN KOZACZEK, M.A., Institute of Legal Sciences, College of Social Sciences, University of Rzeszów; ul. Cicha 2, 35-326 Rzeszów, Poland; e-mail: jankrzysztofkozaczek@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0003-3207-1447>

